

Trolspejlet

Medlemsblad for Karin Michaëlis Selskabet nr. 29 – februar 2017

Indhold.

Kirsten Klitgård: ”Breve mellem Karin Michaëlis og Julie Føste 1910-49”
Hardy Bach skriver om Selskabets udgivelser

Kære medlemmer.

Jeg håber, at rigtig mange har lyst til at komme til årsmødet i Literaturhaus
i Møllegade 7, København N, lørdag den 18.3. kl. 14.
Ud over at have en forhåbentlig hyggelig eftermiddag, skal vi diskutere vores selskabs
fremtid. Vi slutter kl. 17, så også de, der kommer langvejs fra, kan nå deres tog.

Jeg håber, at alle fik linket fra Margit til Lindhardt og Ringhofs digitaliserede Karin
Michaëlis-bøger. Jeg synes, at vi har grund til at glæde os over, at der dermed er endnu
en åbning af forfatterskabet. God læselyst.

Keld Sørensen

Breve mellem Karin Michaëlis og Julie Føste 1910-49

Da Karin Michaëlis i juli 1945 fra USA skrev sin første kronik til Politiken efter besættelsen, *Hilsen til Danmark* (30.7.1945), nævnede hun en håndfuld personer, som hun særligt længtes efter. En af dem var Julie Føste: "... *min søde Veninde Julie fra de ganske unge Aar, hun med hvem jeg har delt saa meget godt og ondt, hun og Overlægen huskede altid gennem Røde-Kors-Breve at holde mig à jour med det vigtigste.*"

Under Karins lange ophold i USA havde Julie dels holdt kontakten med Thurø ved lige, og dels havde hun taget sig af Karins økonomiske forhold på øen, så godt det lod sig gøre.

De havde kendt hinanden i omkring 40 år, fra Julie som stuepige hos Christiane Lotze i Odense vandt det unge ægtepar Michaëlis' hjerter. Fru Lotze var enke efter den fremtrædende apoteker ved Løveapoteket Gustav Lotze, der havde støttet den unge Sophus Michaëlis, og Karin og Sophus nød godt af 'Løvemors' store gæstfrihed i årevis.

De bad Julie om at lære madlavning og komme til København for at føre hus for dem, hvad hun gjorde så godt, at Karin i *Farlige Famlen* kalder Julie for "det store Lod i Lotteriet" og giver mange eksempler på, i hvor høj grad hun lettede livet for de travle kunstnere.

Under et besøg i Svendborg hos en veninde, der var gift med en billedskærer (Johannes Mygind), traf Julie snedkermester Frederik Føste, og i 1909 flyttede hun fra København og giftede sig med ham.

Forbindelsen mellem "Julie" og "Fru Michaëlis" udviklede sig til et venskab, der holdt livet ud, som det ses af den følgende brevveksling, der ikke hidtil har været kendt. Det fremgår af indholdet, at der har eksisteret flere breve, men af de bevarede ses klart, hvor åben Karin Michaëlis har været over for Julie, og hvor stor tillid hun har haft til hende.

I brevene omtales mange mennesker, som de kender begge to. Sophus kaldes Tao, og om hans søster Hedvig og Karins søskende bruges kun fornavn. Ligesådan om to af Bjørnsons sønner. Fra livet i København kender Julie bl.a. også fru Bjørnson, som spørger til hende, og Karins ungdomsbekendt Tulle Falk Hansen, og man forstår, at Karin har betroet Julie detaljer om venindens sjæleliv.

Især hører man om folk fra Thurø eller Svendborg. Det kan være de gode naboer, ingeniør A.C.V. Hansen og hans familie, hvor Karin også interesserer sig levende for børnene Kaj og Kammass skæbne. Det er f.eks. Karins tidligere pige Thitten Hansen, der holdt Bergmannhus i fin stand under Karins år i USA, eller hendes genbo, snedker Johannes "Majtræt" Hansen, der sammen med Thitten, Julie og sin datter Karin trofast varetog hendes interesser, herunder pasningen af hendes hund Mika.

Vi ved ikke, hvem f.eks. Olga, Betty, "Madam Hansen" eller "Jomfru Jensen" var. Men vi ved, at både Julie og Karin var taknemlige patienter hos dr. Reinsholm, og at begge kendte maleren Niels Hansen og hans kone Anna. Den Laura, som Julie ventede på nytårsbesøg 1946, var en ungdomsveninde fra Odense, som havde arbejdet på en sæbefabrik.

Om alle var både Karin og Julie fuldstændigt orienterede. Over for Julie kunne Karin være helt ærlig om sin glubende nysgerrighed, udtrykt i brevet fra oktober 1945: "Jeg vil gerne vide alt om alle".

Vi ser i brevene også Karin Michaëlis' omsorg for Julie og den søn, Frits, hun omsider fik som 40-årig, efter flere aborter. Julie mistede sin mand allerede i 1934, og Karin må have været meget berørt og forsøgt at støtte hende. Sikkert kunne ingen dele Julies glæde over sønnens fremgang mere dybfølt end Karin.

Her ses de to gode venner ved Karin Michaëlis' hjemkomst til Thurø den 15. juli 1946. (Foto: *Billed Bladet*)

Breve

Vesterbrog. 208, Lørdag [9.7.1910]

Kære Julie

Dette er vist Dukkepapir, men der findes intet andet, og saa faar De nøjes dermed. Tak for Deres sidste søde Brev og Klæderne, tænk jeg maatte betale 24 Kr. i Told!! Men derved var intet at gøre. Nu er jeg hjemme igen, kom i forgaars med "Hellig Olav" efter en vidunderlig dejlig Rejse. Hjemmet stod helt og pæn, som da en vis lille Person paa Vej til sit Bryllup ordnede det for sidste Gang.

Ja, Julie, vi vil rigtignok savne Dem! Saa hvis Deres Mand prygl eller sulter Dem, ved De, hvorhen at gaa! – Husk det! –

Den 14ende kommer Tao, saavidt hans Beregning slaar til, og da er det jo Meningen et Par Dage efter at rejse til Thurø. Men nu er det skrækkelige: Jeg har ikke kunnet opdrive et Menneske til at passe Huset. Ingen vil ”paa Landet”. Jeg havde tænkt, hvis ”Madam Hansen” var ledig da at nøjes med hende foreløbig, til jeg fik fat paa en flink ung Pige fra By eller Land, men dels ved jeg jo ikke om hun kan, dels bliver hun sikkert ikke nok hvis hun ikke kan være hos mig hele Dage og lave Mad. Grunden hvorfor jeg forklarer alt dette er, at min kære Betty Nansen vil med over og blive hos mig Maaneden ud til Far og Mor kommer. (Jeg haaber da, at hvis dumme Folk fortæller Dem den Krønike, at hun og jeg har lavet en Bog, der hed ”Kvindehjerter”, at De da siger, det er Løgn!).

Se, mens hun er hos os, vilde jeg jo gerne dels have hele min Tid fri for at være sammen med hende, dels lave god Mad og gode Kager til hende og have Huset pænt. Saa nu er det jeg igen vil gøre Dem en gevaldig Ulejlighed – jeg tør jo, fordi Deres rare Mand ikke bliver vred derover.

Jeg vil bede Dem skaffe mig et Menneske, der kan og vil passe Huset paa Thurø, ligemeget hvor dyrt jeg skal betale det, tilbyd hvad De synes, 30-35 Kr. om Maaneden (saameget vil jeg selvfølgelig ikke give senere men for et Par Maaneder kan det ikke ’ruinere’ mig).

Endvidere, vær sød og tag derover en Dag og forklar Madam Hansen at hun skal....
[fortsættelse mangler]

* * *

Vesterbrogade 208 30. Dec. 1910.

Kære lille Julie!

Jeg kan da ikke lade Aaret gaa ud uden at skrive til Dem og takke for det gamle.

Jeg ønsker Dem alt godt men ingen Børn. Adopter hellere nogle Kyllinger, naar de gror op, kan de da lægge Æg og tilsidst spises med Persille, de faar hverken Mæslinger eller Faaresyge eller daarlige Karakterer i Skolen o.s.v.

Børn er altsaa noget Skidt. Ikke?? D.v.s. Jeg vilde gerne have to Tvillinger, ikke tre, for saa var det Trillinger.

Vi var i Randers Juleaften, hvor jeg fik Deres kærkomne Brev. Vi kom den 23 Aften, og tænk, en Time før Ankomsten var der Telegram, at Taos Far var dødssyg og ønskede at se ham. Han rejste saa straks næste Morgen (det var ikke saa galt med Faderen, han lever da endnu), men der sad saa Far og Mor og jeg alene Juleaften. Mor gemte Gaasen – det ligner Mor, ikke? Og 1 Juledags Aften kom Tao igen. Saa var der tre Selskaber i Rad i Randers, og igaar kom vi hertil.

Jeg fik af Far og Mor den nydeligste Nikkelthepotte med Spritapparat samt to Par pragtfulde Mundkopper med Roser.

Tao og jeg gav hinanden (!) to franske Damaskesduge og 12 Servietter. Var vi ikke fornuftige?

Kort før Jul var Beyers herovre, jeg sad midt i Travlheden med mit Foredrag og kunde kun have dem to Timer til Frokost.

De var sikkert dybt – fornærmede. Dumt af dem, og mærkeligt, at de ikke begriber noget kan være vigtigere end at underholde Gæster.

Dagen før var Fru Bjørnson her med Erlings voksne Datter, og Einars Kone og to Børn og endnu en Dame.

Fru Bjørnson spurgte til Dem. Hun blev her i Byen en Dag længere for at være hos os. Vi havde jo nydeligt Bord, men hun spiste intet bare for at snakke og snakke med mig.

3die Jan. rejser vi til Berlin, bor paa Hotel Westminster (Værelse med Bad o.s.v.). 5 læser jeg op af "Barnet" og "Tommelise" i en Kvindeforening, Billetterne er fra 3 Mark. Hele Pressen kommer og et udsøgt Selskab. Derefter Spisning og allerførst holdes Foredrag om mig.

Den 8 Jan. holder jeg Foredrag for ca. 1000 Mennesker (faar derfor 750 Mark) i Beethoven Saal. Om "Kvinden i den farlige Alder".

Ser De Beyers fortæl da, at der for to Dage siden i Berliner Tageblatt stod en uhyre lang glimrende Anmeldelse af Bogen af Berlins mest berømte Nervelege Geheimerat Professor Dr. v. Eulenburg. Det er storartet for mig. 9 Jan. gør Berlins største og fornemste Dameklub (Tusind Medlemmer) Eftermiddagsfest for mig, hvor der bliver spillet og sunget for min Ære, og hvor alt hvad der dur af Kunstnerinder og fremragende Kvinder møder. Og saa gør min Forlægger, der jo har tjent opimod Hundrede Tusinde Mark paa Bogen – Gilde for mig. Og saa skal jeg maaske paa Tournée med Foredraget.

Tao tager med til det hele. Han har været storartet til at holde Mod i mig.

Hils nu, lille Julie, Deres udmærkede Mand (selv om han er i Værkstedsklæder) og Betty, naar De ser hende, og hils meget Jomfru Jensen, sig, jeg tænker ofte paa hende.

Men vær alligevel selv allermest hilset fra os to her. Vi glemmer aldrig Dem - og De aldrig os. Vel?

Deres Karin Michaëlis

Glædeligt Nytaar

[*tilføjet øverst på s. 1*]:

Ser De Dr. Keld, fortæl ham da, at det han raadede mig at gurgle med er storartet, jeg har ikke siden haft Pletter. Jeg skriver til ham, naar jeg faar Tid.

[*tilføjet øverst på s. 3 – på hovedet*]:

Fortæl ogsa ved Lejlighed Olga lidt. Men lad være at vise fremmede Brevet.

* * *

Vesterbrog. 198 23 Dec. 1911

Kære lille Julie

Tak for Deres lange smukke Brev, der glædede mig saa meget.

Det var jo en slem Historie, at De saadan skulde blive syg, men det følger der med at være Kvinde, bagefter vil De føle Dem raskere end nogensinde, det vil sige, naar nogle Maaneder er gaaet, ikke straks. Efter en Bedøvelse bliver man altid nervøs.

Jeg var saa ked af i Efteraaret ikke at kunne naa op til Dem, der var saa meget, jeg vilde have talt om, og ikke det altsammen vil jeg betro til et Brev.

Alt det med Tao kan De erfare, naar vi engang ses. Forhaabentlig til Sommer. Han er jo nu gift og holder mere af mig end nogensinde før, han lever igrunden kun af og paa denne Følelse. Men jeg er lykkelig, at jeg var standhaftig og handlede, som jeg gjorde.

For det første var det jo meningsløst hvert tredje Aar at have Gentagelser af Fru Fritz P. Affæren, for det andet døde min Kærlighed dengang. Og fordi jeg var Taos Ven – og er [*dobbelt understreget*] det, behøver jeg jo ikke at være gift med ham.

Det var mig ingen stor Sorg, kun en Skuffelse, en Krænkelse og Visheden om, at Tao handlede meningsløst, og at han vilde komme til at lide.

Jeg var ked af det, da jeg rejste til Amerika, men derovre mærkede jeg snart, at jeg befandt mig udmærket, saa let og fri og glad. Paa Vejen hjem, paa Skibet, traf jeg en Amerikaner, Professor i Statsøkonomi, og Dr. phil, et vidunderligt Menneske. Vi kom til at holde af hinanden – ja holde af er et farligt Ord her – jeg har aldrig før vidst, hvad det var helt at holde af. Han var sendt som delegeret til Universitetsfestlighederne i Kristiania, hvor han blev 10 Dage og rejste saa tilbage til Washington. Der havde han Ansættelse i Ministeriet. Vi var strax enige om at gifte os, men vilde vente, til han havde en Stilling i Udlandet, da jeg ikke godt kunde tænke at leve i Washington, og han ikke holdt af Arbejdet i Ministeriet.

Vi har skrevet til hinanden hver Dag siden! Undertiden faar jeg Breve paa 48 Sider! Nu lige før Jul har han taget den diplomatiske Examen, og venter nu paa Ansættelse som Legationssekretær. Saa snart han faar den (om nogle Maaneder) gifter vi os. Hvor vi kommer hen, ved endnu ingen. Denne Stilling vil medføre, at Regeringen kan sende os snart hid, snart did.

Om nogle Aar (men der kan gaa baade 6-8, ja 10) bliver han da Gesandt. Det betyder jo en uhyre Omvæltning i mit Liv, thi allerede som Legationssekretær vil vor Omgang hovedsagelig blive indenfor Diplomatiets.

Men alt det er dog ydre Ting, og skønt det naturligvis tiltaler min menneskelige Ærgerrighed at komme saa højt paa Straa, kunde jeg blive ligesaa lykkelig, hvis vi skulde leve i en lille Hytte ude paa Heden. Thi han og jeg har kun et Ønske og en Vilje: Lykken med hinanden.

De forstaar nok, at alt dette er og skal være en Hemmelighed, indtil det offentliggøres. Jeg hører at nogle Provinsblade har skrevet, jeg var blevet forlovet med en Amerikaner, men det betyder intet og vilde blive dementeret, hvis jeg vidste hvilke Blade.

Hans Navn er Charles Emil Stangeland og han er saa smuk, at enhver der ser hans Billede hænge paa min Væg, udbryder: Hvor han er dejlig! Men hans Skønhed er intet mod hans Finhed, Godhed og Renhed, hans hele Natur bestaar af Godhed og Ynde. At han tillige er en glimrende, fremragende Begavelse, er Kronen paa Værket.

Vi er begge saa betagne over den Lykke, at vi, der er skabte for hinanden, ogsaa skulde mødes iblandt Jordens mange Millioner. Vi synes begge, det er et Vidunder, der næppe er til at fatte.

Nu er det vor Hensigt, hvis han kommer til en af Legationerne (det havde været noget for Fru Lotze at se mig som Legationsfrue!) i Europa, da hver Sommer at tilbringe vor Ferie, der er to Maaneder paa Thurø. I saa fald maa De hvert Aar finde mig en rar Person til at passe Huset den Tid.

Jeg glæder mig saadan til, at De skal lære ham at kende.

Harriet er her og Far og Mor, jeg bor jo nu i en Pragtlejlighed og kunde have tre liggende Gæster til. Charlie har lige besøgt Alma og Joost og Harriet i New Rochelle. Han rejste dertil og var saadan, at han kunde følge Harriet til Skibet. De synes alle derovre akkurat det samme som jeg. Tao ved det, og da Tao saa Billedet, sagde han: Ja, ham maa jo enhver elske! Og Tao er glad over, at min Lykke er sikret.

Alma fik i Sommer en dejlig lille Dreng, der allerede næsten kan gaa og staa og jeg ved ikke hvad. Harriet befinder sig bedre end i mange Aar. Far og Mor har det ypperligt – idag bager Mor og Fru Dreijer. Far og Mor bliver her Nytaar over. 31 Jan. skal jeg have Oplæsning i Berlin, derfra til Wien, hvor jeg skal være Febr. og Marts, hos mine Venner Dr. Schwarzwaldt og Frue, som jeg lige har været hos en hel Maaned.

I Wien er jeg knyttet til et stort Blad, der honorerer mig glimrende, hvilket er godt, da min tyske Forlægger jo skammeligt bedrog mig.

Hans og Allan har det ogsaa godt.

Stakkels Jomfru Jensen – en saadan Tilværelse er dog det værste af alt. Kunde Moderen blot dø! –

Hedvig og Beyer var her en Dag. Aftenen før var de hos Tao, og ved Gud, jeg tror, de var imponerede af ”Fruen”. Hedvig havde (fortalte Tao mig Dagen efter) siddet og underholdt hende med ”min eneste Sorg er, at min Mands Børn af første Ægteskab ikke kommer hos os” – naar man tænker sig, at Manden faar Helvedes Scener, naar han faar Brev fra sine Børn! Hvorfor kan Mennesker dog ikke være ærlige og ægte – jeg synes det er meget lettere end at skabe sig.

Men stakkels Hedvig, hun er jo i de Aar, hvor Kvinder ikke er helt normale – som Regel. Børnene skulde have været her, men kom ikke. Enten fordi det ikke - - - var passende for Børnene at besøge en fraskilt Kone! Eller fordi jeg for tydeligt viser min Sympati for den lille daarligt behandlede Else.

Nu har jeg ikke Tid til mere. Hils nu Deres rare Mand mange Gange og sig, at det er sandt nok De blev gruelig forkælet hos os – men at det kun gør godt at blive forkælet, altsaa er han os Tak skyldig. Hav en dejlig Jul og skynd Dem at blive helt rask. Hvis Jomfru Jensen er paalidelig til at [*tilføjet øverst på s.1 – på hovedet*] bevare en Hemmelighed, maa De gerne glæde hende med at fortælle det alt sammen.

Mange kærlige Hilsner fra hele Familien

og Deres Karin Michaëlis

* * *

205 West 57 Street New York City U.S.A. fjerde December 1939

Kære lille Julie –

De skrev: om ikke før saa til Jul! Og her er jeg. Brevet burde naa over til Jul, maaske faar De det først til Paaske, men deri er jeg uskyldig. Paa Posthuset siger de, at man skal ikke skrive udenpaa med hvilket Skib, da Posten for Tiden besørgeres med det Skib, der tilfældigvis først sendes af sted. Saa nu ved De det. Selvom Brevet gaar fra New York en af de første Dage, kan det ligge i fremmed Land og vente paa at blive læst af Censuren i flere Uger.

Mange Tak for Brevet! Tænk blot, jeg har stadigvæk ikke hørt en Linje fra Fru A.C.V. Hansen. Jeg begriber det ikke, Hun skulde vide, hvor jeg gaar og tænker paa hende! Kunde De ikke bede Kaj om at skrive til mig og give hende min Adresse. Hvis ikke han saa da hans Kone. Og bede Kaj give mig Moderens Adresse i København. Jeg længes saa uhyre efter at vide, hvordan det gaar dem alle, ikke mindst stakkels A.C.V. Er han rask igen? Legemlig og sjæleligt? Husk hvad jeg har været igennem med Tulle Falk Jensen. Jeg ved, hvad det vil sige, naar Mennesker først begynder at gaa i Stykker indvendig fra.

Meget gerne vilde jeg ogsaa vide, hvordan Grete Reinsholm har det. Om hun er i Danmark eller et eller andet varmt Sted for Vinteren. Nu naturligvis er Rejser næsten umulige. Forleden var jeg nede for at tale om min Returbillet. Den gælder endnu til Foraaret og et helt Aar videre. Selskabet sender stadig Skibe, men raadede mig instændig fra at rejse med deres Skibe!!!!

Jeg har det jo ogsaa saa godt som man kan have det hos en kærlig Søster, hvor jeg er komplet hjemme. Men, selvfølgelig, Thurø er jo mit Hjertebarn. Stuerne, Haven og

...Mika....Og alle Vennerne baade paa Thurø, i Svendborg og i København. Det hiver og slider indvendig, og intet kan man gøre. Skulde De, Julie, synes, det var klogt, da tag over til Thurø og tal med Thitten, som De jo ved hvor bor. Og saa, sammen med hende, pak ind hvad der er i midterste Afdeling af det store tredelte Skab og faa det anbragt i Banken i Svendborg under Deres Navn. De kan saa skrive et Par Ord til Herdis Bergstrøm Classensgade 68 København og bede hende sende Penge til den eller de Kasser, der behøves, forudsat der ikke er tomme Kufferter nok paa Loftet. Maaske kunde man leje Bokshvælvingen under Banken i Thurø og fylde den med Papirer og Indhold af Skabet og Malerier taget ud af Rammerne. Jeg skriver dette til Dem, fordi jeg ved, jeg kan stole paa, at saa bliver det gjort HVIS De mener, det vil være klogt eller ligefrem nødvendigt. Tal som sagt med Thitten, men bed hende om at lade det blive mellem Dem og hende. Vælger De at leje Bankhvælvingen, hvis det ikke koster urimelig meget, saa sig til Johannes om at hjælpe til med at anbringe hvad der kan være der men kun Ting, der ikke kan tage Skade, hvis der er fugtigt.

Undertiden tænker jeg paa, at jeg sagtens aldrig faar noget af det at se mere. Men saa igen tænker jeg: Det er jo ikke noget, jeg kan være bekendt at klage over. Hvad betyder Liggendefæ? Jeg har jo troligt, hvergang jeg gennem Arbejde, Bøger og Foredrag, kom til Penge, mistet dem igen. Nu havde jeg stablet et virkelig smukt Hjem paa Benene, gaar det ogsaa al Kødets Gang, er det jo ikke saa slemt som en Nats angstfulde Vaagen for en Mor, hvis Søn er ude paa Slagmarken...

Jeg haaber, at Thurø og Svendborg Søfolkene er hjemme, i Sikkerhed. Jul, det er jo Jul den 24, men den travrigste Jul jeg har oplevet.

Jeg var glad for, at De selv kunde klare det med De ved hvad jeg mener, netop nu vilde det for mig have været vanskeligt at træde til. Dog, kender De mig nok: Jeg svigter ALDRIG.

Dejligt at Fritz [*o: Frits*] Vilhelm stadig gaar fremad og opad, ham faar De kun Glæde af. Sig til ham fra mig, at han maa være uendelig god imod Dem. Man har kun en Mor, og betyder hun uendelig meget for Datteren, betyder hun ENDNU mere for Sønnen. Det ved Sønnen ofte ikke, før han har mistet hende. Lille kære Julie. Jeg tænker saa tidt paa Dem. De er saadan vævet ind i mit Liv og min hele Tilværelse. Vi har allerede delt saa meget godt og ondt. Vi er virkelig forbundne i Liv og Død.

Hvem ved, maaske hvis jeg engang kommer hjem, Huset paa Øen er ikke mere, Haven er rodet op, Vildmark. Hvem ved, maaske kommer jeg til at tilbringe mine sidste Aar i det lille Værelse, De lejer ud. Og det var slet ikke det værste. Vel? Saamange Penge kan jeg altid tjene, at jeg kan tillade mig et Værelse og betale for Kosten. Og saa vil vi to sidde og snakke om gamle Dage, til vi bægge to mimrer med Munden, og saa sætter vi Kaffekanden paa Ilden...

Gaa nu ud og hils Dr Reinsholm fra mig. Giv ham min Adresse og sig, at hvis han bryder sig lidt om mig – helst jo MEGET, saa skriver han et Brev til mig. Ikke et af de forbandet formelle Tingester, men et, hvor jeg hører ham og ser ham og fornemmer ham. Sig til ham, at jeg nok skal prøve at holde Pjalterne af min lille Person sammen, saa jeg forhaabentlig naaar at faa Ønsket opfyldt: Blid Død efter stor Operation udført af hans nænsomme Hænder. Saadan har jeg nu forestillet mig Slutningen af

den lille

Karin

og saa en køn, stærkt besøgt, Grav paa Thurø, vendt ud mod Aftensolen paa den anden Side.

Kys og Hilsen

* * *

Svendborg den 17.11.1941

Kære Fru Michaelis !

Dette for at lade Dem vide, at vi ikke kan hæve paa Bogen, som De for et Par Maaneder siden sendte Brev og Fuldmagt paa mit Navn til Bankdirektøren om. Jeg skrev et udførligt Brev til Dem straks med Oplysninger om alle betalte Regninger, hvad Johannes havde fortalt mig, og det haaber jeg, De har modtaget. For 8te Dage siden ringede Johannes Hansen, at nu vilde han gerne have nogle Penge af den Bog i Banken. Jeg gik da til Bondesen, som sagde, at der maatte skaffes en Nøgle. Fru Bergstrøm er skreven for i sin Tid at have modtaget Boxnøglen og uden hendes Fuldmagt kunde intet hæves. Dem paa Thurø skrev til hende, der blev svaret, hun havde ingen Nøgle. Saa blev der skreven fra Banken. Jeg blev i Dag kaldt til Banken, hvor Fru Bergstrøms Brev var kommen. Hun kunde ikke mindes at have faaet nogen Boxnøgle, og kunde ikke udstede nogen Fuldmagt, og saa er vi lige vidt. Har De ikke selv den Nøgle Fru Michaelis uden at huske det? Bondesen sagde, der kunde jo sendes Penge fra Amerika hertil. – men om Tiderne er til det, er vel et Spørgsmaal. De skrev, kan der ikke skaffes Penge til Udgifterne maa der sælges nogle Malerier, saa galt skulde det vel næppe gaa, saa længe De har Penge i Banken her. Johannes har lovet at skrive i Aften om alt. Jeg varovre i Vilaen i forrige Uge, alt er i den fineste Orden i Huset, men vi savner vor kære Frue over alt; Gid De snart kom hjem. De kunde jo flyve og komme over Spanien? saa nu forsætter jeg med mine private Sager, og saa hører jeg vel fra Dem angaaende Banken?

* * *

[*november/december 1941*]

Kære Fru Michaelis !

Ja dette Brev, bliver vel et Julebrev, som jeg inderlig haaber, De faar. Glædelig Jul og et lykkeligt og lyst Nytaar for hele Verden; maa vi vel ønske hinanden. Allerførst lidt om min Dreng. Den 31 Oktober tog han til Odense og aflagde Prøve paa Konstruktør Skolen, blev optaget, og gaar nu paa Skolen, om alt gaa vel i Vinter. Har selv tjent til Undervisningen i Sommer 1200 Kr. Har et nydelig Hjørneværelse paa 1 Sal paa Hunderupvej, og spiser i Læseforeningen er glad for alt og kommer her hjem hveranden Uge og holder Weken fra Lørdag Aften til Mandag Morgen. Gid det nu maa blive til Glæde og Lykke, han vil arbejde som Snedker om Sommeren og læse om Vinteren det varer 4 Vintre, saa faar vi se hvor han saa finder sit Virke. Men saa har jeg en stor Skuffelse, og jeg kan godt sige Sorg, Huset her skal vist rives ned, da der skal gaa en ny Gade, lige over vor Grund. Hele Svendborg skal moderniseres bygges stor Hotel, ny Banegaard, Bro til Taasinge og jeg ved knap hvad, alt kan naturligvis ikke ske paa een Gang, men der menes, at begynde med denne Del af Byen først. Det vil blive svært at forlade Stedet her, nu har jeg gaaet og hæget om det i 32 Aar, og jeg hænger jo ved Minderne. Frits er lidt bitter over det, ogsaa for hans Skyld gør det mig ondt. Men det kan jo være, alt vender sig til vort bedste. Overlægen var her forleden Dag, vi faar af og til en Pasiar om Dem. Hvor har jeg meget at fortælle, naar vi engang ses; og Gud give det ikke varede alt for længe. Jeg haaber De er rask kære Fru Michaelis og maa have Lykke med Foredragene. De kærligste Hilsner til Dem og Deres Slægt med gode Juleønsker

Deres Julie

* * *

Under Anden Verdenskrig kunne man gennem Røde Kors komme i skriftlig kontakt med slægt og venner på tværs af fronterne. Brevene, der skulle være ganske korte, blev naturligvis censureret og kunne derfor være længe undervejs. Ad denne vej udvekslede Julie Føste i det tyskbesatte Danmark og Karin Michaëlis i Amerika meddelelser i telegramstil. Tyskland havde 11. december 1941 erklæret USA krig.

Røde Kors-brev nr. 1. [dato:] 27/2 1942 – [stemplet:] 5 MARS 1942

[Fra:] Føste, Julie, Kedelsmedestræde 11, Svendborg

[Til:] Michaelis, Karin, c/o Baron Dahlerup, 205 W. 57 Street, New York U.S.A.

Dear "Fødselsdagsbarn." Many wishes and thoughts. We are longing much, hope to see you again. All are well her and Thurø. Please answer.

[Svar dato:] 15 Sept 1942

Million thanks dearest all well here only terrible longing for you Thitten Mika Johannes House and Garden Love from Karin Michaëlis

[stemplet:] 25 MRS 1943

Røde Kors-brev nr. 2. [dato:] 22-1-43. – [stemplet:] 1 Fev 1943

[Fra:] Føste, Julie Kedelsmedestræde 11. Svendborg.

[Til:] Michaelis, Karin Baron Dahlerup, 206 West 57 Str. New York. U.S.A.

Kære Karin. Overlægen beder mig sende dette og hilser. Vi længes efter Dem. Altvel paa Thurø. Mika har det godt. Svar ventes. Hilsen Julie

[Svar dato:] 28/3 1943

Kære allesammen. Lykkelig for Fødselsdagshilsen Alle her raske. Almas Søn nylig gift Haaber Bergmanshus er i orden Længes ubeskriveligt Elsker Jer Karin

(in English) Dear alltogether Happy for birthdaygreetings Here we all are well Almas son just married Hope Bergmanshus is well I am longing terribly dearest love Karin

[stemplet:] 23 AUG 1943

Røde Kors-brev nr. 3. [dato:] 2.1.1945. – [stemplet:] American Red Cross APR 3 1945

[Fra:] Julie, Kedelsmedestræde 11, Svendborg. Denmark Europe

[Til:] Michaelis. Karin c/o Baron Dahlerup, 205 West 57 Street, New York. U.S.A.

Kære Karin Lykkeligt Nytaar, Hjemmet paa Thurø uberørt, Alt staar som det plejer. Micha død af Sygdom. Hilsen fra alle Venner. Hilsen Frits og Julie

[Svar dato:] 23 of April 1945

DEAR JULIE HAPPY TO OBTAIN THE MESSAGE DARE HARDLY BELIEVE
HOUSE INTACT SAD ABOUT DEATH OF MICHA HOPE SOON TO RETURN
TO YOU ALL KARIN

KÆRE JULIE LYKKELIG OVER BUDSKABET VOVER DAARLIGT AT TRO
HUSET URØRT BEDRØVET OVER MICHA HAABER SNART AT SE JER ALL
IGEN KÆRLIGST KARIN

[stemplet:] American Red Cross MAY 28 1945 Dansk Røde Kors 30 JUL 1945

* * *

Oktober 1945

Kære lille Julie

Jeg hører fra alle Sider, at det gaar Deres Søn saa udmærket, at han gør straalende Eksaminer og altsaa har en fin Fremtid for sig. Det er kun Synd for hans Far, at han ikke oplevede den Glæde, men for Dem er det jo ganske vidunderligt. Sikken Fryd for et Moderhjerte! Nu maa vi jo snart tænke paa at finde den RETTE unge Pige til ham som Hustru, til Dem som Svigerdatter. De er sikkert som Alma, der kun fæster sig ved det gode hos baade Svigerdatter og Svigerfamilie, derfor gaar det jo ogsaa storartet. Jeg har sendt for en Maaned siden, tror jeg, en Pakke til Dem med Caffé, Cacao og forskelligt andet, som jeg har glemt, hvad var, men alt, af det man mangler i Danmark. Sendt som Postpakke og Gavepakke, saa De skal ikke betale Told. Jeg har ogsaa sendt en Pakke til Thitten, en til Johannes og en til Ruth Kjær. Jeg haaber, de alle kommer godt frem. Jeg vilde gerne sende flere, men det kniber jo med de smaa Moneter og jeg er vis paa at være i skrækkelig Gæld til Overlægen, Johannes og Thitten, naar jeg endelig kommer. Endnu er det ikke bestemt naar, da jeg maa afvente, dels at Billetpriserne gaar noget ned, dels at mine Memoirer kommer ud. Manuskriptet skal afleveres til Jul og Bogen udkomme i Foraaret. Alma følger mig til Danmark, hun bliver et halvt Aar, men vil saa tilbage. Johannes mener, jeg kunde faa 60,000 for Huset, men hvis saa et nyt og mindre koster omtrent det samme, er der jo intet vundet. Alle Priser er sagtens gaaet frygteligt op. Naa, men vi klarer os nok allesammen, vi, der er født beskedne, en god Ting, man ikke kan være Skæbnen taknemlig nok for. En Skive Rugbrød og en Kop Te, og jeg skal ikke klage, men jeg vil nødig komme til at fryse, saa Bergmanshus bliver vist for lang Tid ubeboelig om Vintren. Ihvertfald saadan ser jeg paa Brændselssituationen. Den er fæl overalt, selv her vil der vist blive Knapshed. Jeg har det storartet i alle Maader, og har de herligste Venner til højre og venstre, foroven og forneden. Den ene mere yndig end den anden og det har jeg ogsaa hjemme i Danmark, saa jeg skal ikke gøre Vrøvl hverken over det ene eller det andet. Nu haaber jeg, at Deres Helbred stadig er godt. Tænke sig, at De, der saa ud som kun en Vind puste Dem bort, næsten er den raskeste af os alle sammen. Stakkels Kamma Hansen med tre Børn og – vistnok – ingen Mand. Og hun kan jo end ikke begynde at arrangere sig som Enke. At Kaj er gift igen, holder jeg ikke af. Han og hans første Kone troede jeg for sikkert holdt af hinanden for Livet. Hør, hvis De hører noget om, hvordan det er gaaet Doktor Rames og hans Kone og Børn, fortæl mig det saa. Jeg vil gerne vide alt om alle. Ogsaa Gaardejer Jørgensen paa Thurø. Nu faar De ikke mere i dag, men vid, at jeg er jublende glad for hver Linje, der kommer fra Danmark.

Tusinde rigtig kærlige Hilsner til Dem selv, Deres Søn, Hjemmet, Værkstedet og den lille yndige Have, hvor vi to har vandret saa mangen god Gang og lukket op for vores inderste Hemmeligheder. Venskab er det bedste Livet kan skænke en. Det er nu min Opfattelse, for Dem er selvfølgelig Mand og Barn det vigtigste. Charlie døde i 1942, fik jeg lige at vide, men det berørte mig igrunden slet ikke. Jeg led for meget i det Ægteskab til, at Følelserne kunde vare ud over Døden. Farvel lille kære Julie Deres altid

Karin

* * *

205 West 57 Str New York City 16.3.1946

Kære lille Julie

Endelig kan jeg igen selv skrive, og vil begynde med at takke Dem og alle mine kære Venner i Svendborg og paa Thurø for kærlige Breve og Tanker. Jeg blev syg 7 Nov., laa i Sengen hos Alma til 28 Nov, blev da kørt til Knickerbocker Hospital og laa der til 1ste Marts, da jeg i Ambulance blev kørt op til dejlige Venner ude paa Landet – to Timers Fart fra New York.

Jeg skal fra nu af altid [*dobbelt understreget*] være meget, meget forsigtig – og langsom, men er ellers synes jeg helt rask igen. Det er Meningen, at Alma og jeg vil rejse hjem i Juni – hvis vi kan faa Skibsplads direkte til København, hvad vi haaber, vi kan. Saa vil jeg sælge det store Hus paa Thurø (jeg maa jo ikke mere løbe op og ned ad Trapper), og Alma vil da hjælpe med at sælge den Del af Indboet, jeg ikke faar Brug for i den nye Lejlighed, som De vil hjælpe mig at finde i Svendborg. Men det kan maaske blive meget svært. Vil De ikke nok gaa ud til Ingeniør Hansen og bede ham begynde at arrangere for Salget. Han mente, jeg kunde faa 100,000 for Hus og Have. Men Overtagelsen kan først ske til Sept.

Jeg tænkte ogsaa paa eventuelt om De – hvis Deres Ejendom skal rives ned til ny Gade – vilde bo ovenpaa hos mig, for i saa Fald kunde jeg maaske arrangere mig og blive boende. Men De er jo heller ingen Aarsunge og De har ikke brug for alle de Værelser ovenpaa. Nej; Salg er sikkert det eneste Rette. Min Sygdom hedder Angina Pectoris og der er vist mange, der har den. Lægen forklarede, at naar Blodet kommer indad den ene Hjerteklap, skal det ud af den anden, men kan ikke slippe igennem, det er saadan blokeret.

Jeg skal have mine Erindringer ud herovre i September, og Forlæggeren er vildt begejstret. Den danske Udgave vil blive i flere Bind og bliver først skrevet, naar jeg kommer hjem. Alma lovede at skrive til dem, men hun har saa frygtelig meget om Ørene, hver Dag gik 3 Timer med at besøge mig, hun var den eneste, der fik Lov at se mig. Jeg maatte hverken skrive eller læse. Det var en drøj Tid. Men nu er den forbi. Jeg er saa rørt og glad hvergang jeg hører fra Dem eller Thitten (der holder saa meget af Dem) eller Overlægen. Ja, han har som altid været storartet.

Det bedrøver mig saadan for Fru Niels Hansen, at hendes Mand maatte dø. Var han ikke trofast, saa var hun for to.

Og De har Deres dejlige Dreng, der fra alle Sider prises som en stor Begavelse. Hvem ved, maaske kommer han til at bygge et nyt Hjem for mig!! Var det ikke en Ide. Hvem var nærmere til det end han?

Nu farvel og levvel, kære lille Julie. Vi skal have det herligt sammen mange, mange Gange endnu.

Deres altid hengivne Ven i Liv og Død

Karin

* * *

[dec. 1946]
Svendborg Lørdag Aften

Kære Fru Michaelis !

Hjertelig Tak fordi De kom her ud forleden og Tak for alt gennem de mange Aar; og ligeledes Tak fordi jeg maatte komme med Nytaarsaften; men Fru Michaelis, De forstaar mig ikke rigtig, naar jeg siger, at jeg kan ikke tænke mig at være sammen med fremmede Mennesker den Aften, og jeg staar jo ogsaa langt lavere i Udvikling eller Dannelse, eller hvad vi nu skal kalde det, og Minderne er saa levende i disse Dage, at jeg allerhelst vil være her hjemme. Saa er der en Ting til, Laura skrev i Gaar, om hun maatte komme her den 30te; Jeg svarede, at jeg vilde meget gerne have hende her nogle Dage, og foreslog, at hun blev Nytaarsaften, og Nytaarsdag over, nu Værelset er ledig, har jeg jo Plads nok, og det tænker jeg hun gør. Hvis De vil glæde mig, beder jeg om, at komme over et Par Timer en Eftermiddag efter Nytaar. Vær kærlig Hilset og endnu en Gang Tak for alt.

En god Jul.

Deres hengivne Julie

* * *

"Gotha". Gothersgade. 129 Kbhvn.K. 23.3.49

Kære Julie !

Tusind Tak for de henrivende Blomster, Deres Søn kom op med til mig. De bragte Farve ind i min Stue. Han ser nydelig ud, men bare han nu ikke slider for meget i det. De glæder Dem vel til at faa ham hjem, og nu da han kun har et Semester tilbage herinde, kan De jo faa ham med Hud og Haar. Jeg haaber jo stadig, han har Lyst til at rejse til Amerika !

Jeg havde en dejlig Fødselsdag, – først stor Frokost for 11 Damer, – meget vellykket, – saa op i Seng at hvile mig, og om Aftenen havde jeg fire gode Veninder til Chokolade heroppe paa Værelset. Masser af Blomster, Breve og Telegrammer. Tilmed Roser fra Venner i Amerika. Ja, alt var saare godt.

Lev nu vel og tag de varmeste Hilsner fra

Deres hengivne

Karin

* * *

Efterskrift

Under arbejdet med brevene viste det sig, at Julies søn Frits endnu levede. Hans hukommelse var intakt, og han ville gerne fortælle lidt fra sin barndom. I et brev fra 21.1.2016 skrev den da 95-årige Frits Føste følgende:

”Som lille dreng husker jeg når den rødhårede, skeløjede, kraftigt parfumeret og ivrigt fortællende ’Fru Michaëlis’ besøgte ’Julie’ i Svendborg og fortalte om den store verden. Har også været med på besøg hos ’KM’ og hendes mor fru Brøndum i huset på Thurø. Her var en stor stue fyldt med bøger og kunst. Midt på gulvet stod en rytterstatue på en hest, og i bogreolen stod en urne med asken af hendes bror [*det var søsteren Harriets aske*], der var smuglet ud af Amerika, og skulle sættes i fru Brøndums kiste når hun døde. Har også været med på besøg i ’Bergmans Hus’ i Thurø by. ’KM’ gik tur i haven med hunden ’Micha’. Den gik altid med gabet om hendes venstre håndled.”

I nogle samtaler kom andre små træk frem. Da Frits Føste fortalte om sin mors ungdom, kaldte han fru Lotze en ”bydronning”, ”hævet over tjenestefolkene”. I forbindelse med et eller andet praktisk spørgsmål havde fru Lotze sagt: ”Personalet kan man ikke tage hensyn til.” Men hans mor havde været glad for at være der.

Af arbejdet for ægteparret Michaëlis gav han dette billede: ”Hun holdt det hele i orden. De var jo kunstnere begge to og i praktiske forhold totalt håbløse. Hun gjorde alt for dem”, og han citerede sin mor for at sige: ”Det sidste jeg gjorde, var at dele sølvtøjet for dem, da de blev skilt.”

Hos Sophus og Karin Michaëlis mødte Julie mange af datidens kunstnere. Engang var Bjørnson på besøg, og Julie havde lavet lammesteg og serverede den. Da han tog en skive, hang den uheldigvis sammen med den næste. Han ”brølede op” og sagde, at det var ”ligesom alle andre kvindfolk, hvis arbejde kun er halvgjort”, men så protesterede Karin Michaëlis højlydt og sagde, at der ikke måtte sættes en finger på Julie.

Det blev en form for venindeforhold, fortalte Frits Føste, selv om det var ”Julie” og ”fru Michaëlis”. De var vidt forskellige, men havde fundet hinanden ”i den grad”, og kontakten var der altid igen ”lige med det samme”. Inden han kom i skole, havde han været hjemme, når Karin Michaëlis kom på besøg. Da han som skoledreng først kom hjem efter skoletid, kunne han altid mærke på en duft af tobak og parfume, når hun havde været der om formiddagen. Han kom også med sin mor på besøg på Thurø og mødte den gamle fru Brøndum, ”en ældre, hyggelig dame”. Han fortalte, at de fra Karin Michaëlis hørte om Berlin og Wien, og at hun for ham var som ”et væsen fra en anden verden.” Han huskede hende som ”meget hjertelig”; hun var også med til hans konfirmation og holdt en ”fantastisk tale”.

Han fortalte, at ungdomsveninden Laura og Julie holdt sammen hele livet. Laura var en venlig, ugift dame, ”et sødt menneske”, der arbejdede som lagermedarbejder i sæbe- og parfumefirmaet Th. Wendelboe og boede i en lille smøge i Odense, Skulkenborg. De to veninder havde sammen besøgt ham og hans kone i København.

Frits Føste var kun 13 år, da hans far døde. Frederik Føste havde været noget af en foregangsmand, idet han var den første snedker i Svendborg, der indførte maskiner (rundsav, båndsav etc.), og han var i en lang årrække en meget anset oldermand for byens snedkerlaug.

Fra venstre mod højre: sønnen Frits, Julie, hendes svigerinde Anna Føste (som havde ført hus for sin bror, indtil han giftede sig) og ved skrivebordet Fritz Føste.
(Foto 1928 fra arkiv.dk, via Svendborg Byhistoriske Arkiv)

I sine sidste mange år havde han svært ved at gå, var svimmel og havde talebesvær. Selv familiens læge, dr. Reinsholm, vidste ikke, hvad han fejlede, men det var antagelig sclerose. Sønnen Frits huskede, at hans far næsten altid sad på sit kontor og dårligt kunne gå over til værkstedet i baghuset. Op på 1. sal i baghuset, hvor høvlebænkene stod, kom han næppe mere.

Ved Fritz Føstes begravelse sagde præsten, at hans liv gennem år og dag havde været præget af lidelse, og han tilføjede, at raske mennesker som regel ikke kan forstå, at de legemlige lidelser måske ikke er de tungeste, men at de syge lider endnu mere i sjælen.

Julie havde således sit at slås med. Hun førte desuden sin mands regnskaber og var derfor helt inde i familiens efterhånden mere usikre økonomiske situation. Men hun var optimistisk af natur. Var der et problem, skulle det løses, og hun støttede sin mand i højeste grad, sagde Frits Føste.

Persondata

Julie Johanne Petersen (10.5.1880 i Assens - 17.2.1978, 97 år). Da hendes mor var død allerede i 1885, blev hun sat i pleje hos sin farbror i Odense. Hun tjente hos Christiane Lotze fra 1. maj 1899 til 1. november 1904 og derefter hos Sophus og Karin Michaëlis i København, hvor hendes stillingsbetegnelse efter et halvt år blev ændret fra tjenestepige til husbestyrerinde. Gift 29.12.1909 med Fritz Føste.

Fritz Føste (egentlig *Frederik Henrik Føste*) (29.8.1871 i Tårs på Lolland - 18.1.1934, 62 år). Hans far var indvandret fra Sydtyskland som ung for at undgå prøjsisk militærtjeneste. Fritz Føste kom i 1900 til Svendborg som snedkersvend hos sin morbror Johan Frits Selch og drev selvstændig virksomhed som snedkermester fra 1902.

Sønnen *Frits Vilhelm Føste* (11.6.1920 – 21.8.2016, 96 år) uddannede sig til møbelsnedker i Svendborg og dernæst i Odense til bygningskonstruktør. I 1946 flyttede han til København, gik på Kunstakademiet og blev arkitekt, fik som sådan sit virke i bolig- og især undervisningsministeriet, hvor han var rådgivende arkitekt ved nybygning og udvidelser af omkring 100 gymnasier. På grund af disse erfaringer benyttede Nordisk Ministerråd ham som rådgiver i samarbejdet med den norske arkitekt, der byggede Nordens Hus på Færøerne. Ved sin pensionering som 70-årig var han teknisk chef i Undervisningsministeriets Byggedirektorat.

A.C.V. (Andreas Christian Victorinus) *Hansen* (25.2.1881 – 3.7.1958, 77 år) var telegrafist og ingeniør. Han arbejdede i 18 år for Det Store Nordiske Telegrafelskab, heraf de ni i Sibirien, hvor børnene Kamma og Kaj blev født (Kjachta, 1907 og 1910). Familien flyttede i 1917 til Thurø, hvor A.C.V. Hansen oprettede og drev en biograf. Han gjorde flere opfindelser, bl.a. en radiospole, og skrev *Paa yderste Forpost* (1950).

Laura Josephine Marie Larsen (fra 12.12.1921 også *Lethmar*) (17.1.1881 – 17.3.1969, 88 år).

Johannes "Majtræet" Hansens hus set fra Bergmannhus' trappe.

Johannes Hansen (6.6.1903 – 16.2.1956, 52 år). Snedker. Måtte i sine sidste år drive sin snedkervirksomhed siddende i en stol. Familien er senere blevet klar over, at han havde sclerose. Hans tilnavn "Majtræet" figurerer på et træskilt over hans hoveddør. Han havde fået det på grund af et gammelt, hult træ ved huset, som stadig skyder nye kviste, og som blev brugt ved fejringen af 1. maj. Om sin tætte kontakt med Karin Michaëlis fortalte han efter hendes død i et interview med Ernst Mentze: "Hun kom her daglig, to-tre Gange i det mindste, og det var ikke mange Aftener, hun ikke fik sin Paataar herovre." [*Berlingske Tidende*, 22.1.1950].

Arkiver

Brevene fra Julie Føste til Karin Michaëlis findes i *Det Kongelige Bibliotek*. Brevene fra Karin Michaëlis til Julie og Røde Kors-telegrammerne dem imellem blev givet til *Thurø Lokalhistoriske Arkiv* af Edel Christiansen fra Tåsinge (Vindeby Bakkevej 3). Hendes far, slagtermester C.V. Christansen i Svendborg, samlede på frimærker, og Julie Føste må have givet konvolutterne til ham med brevene indeni. Hun har været alt for beskeden til at tro, at de kunne interessere nogen.

* * *

Tak til Frits Føste, Edel Christiansen, Thurø Lokalhistoriske Arkiv, Inga-Britt Olsen, Henrik Loft Nielsen, Jytte Klitgaard, Svendborg Byhistoriske Arkiv og Randers Stadsarkiv.

Kirsten Klitgård

KMS-UDGIVELSERNE – HAR DE NYTTET NOGET?

Om Karin Michaëlis Selskabets start og arbejde gennem 10 år kan vi læse i Paul Opstrups og Inga-Britt Olsens artikler i bogen *Skriftens vagabond*, som vi udgav i forbindelse med 10-års-jubilæet.

Selskabets aktiviteter har det hovedformål, at Karin Michaëlis får ”den plads i den danske litteratur- og åndshistorie, som hun fortjener.” Har det så nyttet noget? Ja, det tror jeg. Er målet nået? Nej, ikke helt. Der er stadig brug for KMS. En vigtig del af vore aktiviteter har været bogudgivelserne.

Lad os gå en tur på biblioteket:

I september 2006, samme måned som KMS blev stiftet, udkom Jens Andersens bog om Thit Jensen, *Den sidste valkyrie*, i fjerde oplag. Bogen udkom første gang i 1990. Samme år blev Bodil Wamberg's bog om Agnes Henningsen, *Letsindighedens pris*, genudgivet. Karin Michaëlis måtte vente 23 år, inden hun fik sin danske biografi, Beverley Driver Eddys *Hjertets kalejdoskop*, som udkom i 2013. Det er min fornemmelse at Karin Michaëlis siden 1950'erne ufortjent har stået i skyggen af sine to 'valkyrie-søstre'.

Og nu kikker jeg så lidt i de danske bibliotekers fælles database:

Den sidste valkyrie står på 113 danske biblioteker og 17 eksemplarer er udlånt. *Letsindighedens pris* står på 79 danske biblioteker og 3 eksemplarer er udlånt. *Hjertets kalejdoskop* står på 30 danske biblioteker og 2 eksemplarer er udlånt. Det er jo ikke helt tilfredsstillende; men heller ikke så ringe, når man tænker på at Jens Andersen og Bodil Wamberg er kendte og populære danske forfattere. Men som den ægte og modige internationalist Karin Michaëlis var, foretrak hun at blive biograferet af en 'udlænding', også selv om det ikke gav pote i den hjemlige andedam, som både Thit Jensen og Agnes Henningsen holdt sig til.

Skriftens vagabond står på 16 biblioteker og 7 eksemplarer er udlånt. Vores seneste udgivelse, Sine Bang Nielsens *Den grønne ø. Karin Michaëlis' asyl*, står på 14 biblioteker, 3 eksemplarer er udlånt. Selskabets topscorer er stadig *Kvindeportrætter*; den står på 59 biblioteker og 4 eksemplarer er udlånt. *Min egen Ven*, *Troldens Randers* og *Tilfældet d'Annunzio* står på hhv. 18, 6 og 8 biblioteker; for tiden har ingen lånere fat i dem. *Min egen Ven*, der jo udkom i 2012, havde pæne 'lånertal' i en lang periode.

Selskabets bogudgivelser startede i 2012. Men retfærdigvis skal det siges, at der på det tidspunkt allerede var udkommet to bøger på andre forlag om Michaëlis, nemlig Birgit S. Nielsens *Karin Michaëlis. En europæisk humanist* (2002), som står på 23 biblioteker og Merete von Eybens *Det farlige liv* (2006), som står på 67 biblioteker. Begge har haft fine 'lånertal'.

Min konklusion er: bogudgivelserne har nyttet; men der er stadig brug for KMS!

Venlig hilsen Hardy Bach